

1970. aastal ilmunud koguteos "Inimene ja ilm" mis kohe ära osteti. "Inimene ja ilm" vaheline seos on ühiskond, kui inimkond, aegade jooksul on muutunud vaid selle seose iseloom," alustas raamatut **Heino Tooming**.

Kogumiku koostajana suutis ta tookord panna ühtses stiilis kirjutama 28 autorit alates ilma-meestest ning lõpetades moenaistega.

31 aastat hiljem üllitas sama mees, seekord ükski, mahuka teose "Ilm ja inimesed." Millest juttu, näitab raamatu alapealkiri "Loodusteadlase meenutused ja mõtted".

Prohvet omal maal

Vist oli see Muhamed, kes kurtis, et ükski prohvet pole kuulus omal maal. **Jaan Einasto** koolkond sai Eestis tuntuks alles siis, kui ajakirjanikud avastasid, et väljamaa neist kirjutab.

Ka professor Toominga nimi on kaugete bioloogide-ökoloogi-

de hulgas levinum, kui arvata võib. Tema kaheksast monograafiast on kaks tõlgitud vene keelest jaapani keelde, 300 artiklist osa avaldatud seitsmes võõrkeeles.

Paar korda on mind Eestist kaugel üllatatud küsimusega: "Kas tunnete ka doktor Hiino Tuumingat?"

Lehelugejale-raadiokuulajale on ta enam tuntud lumeuurija või tornaadokütina, kes loodusahtusi kommenteerib. Teadusmaailmas alustas Tooming tööd päikesekiirguse uurimise alal füüsika-matemaatikakandidaadina ning jõudis bioloogiadoktorina välja ökoloogiasse ja põllumajandusse.

"Töö on võitlus – võitlus enese maksmapanemise eest, väa-

Ilm ja inimesed

Kui sa ilmast õpetust saad, küll siis targemaks lähed **TARVASTU**

rikuse säilitamise eest." Selles on raamatu olulisim sõnum.

Tooming jagab teadlasi kahte peamisse tüüpi: looja ja interpret. Ise kuulub ta kahtlemata loojate hulka ("Detailide kallal nikerdamine on minu jaoks igav.").

Oma 70. aastail välja töötatud nn taimekoosluste maksimaalse produktiivsuse teooriat on ta laiendanud ka inimühiskonnale. Raamatust leiame rea konverentsiettekandeid vaimususest, loodusest ning ühiskonnast.

"Taimekooslus on harmooniline ja kõrge produktiivsusega, kui kõik nišid on täidetud kõige konkurentsivõimelisemate liikide ja indiviididega. Sarnaselt sellele peaks ka kõik inimühiskonna nišid olema kaetud või-

mekate ja töökate inimestega. Tühi nišš kujuneb limiteerivaks teguriks kogu ühiskonnale."

Sada aastat tagasi ilmus Karl August Hermannilt esimene eesti entsüklopeedia. Selle järgi "ajalugu on inimese lugu aja sees. Tema jutustab, mis inimene on teinud, saanud ja kannatanud".

Toominga aja lugu

"Ilm ja inimesed" on Heino Toominga ajalugu just Hermannide definitsiooni järgi, tema elukäik seitsme aastakümne jooksul.

Ja mitte ainult autori lugu, vaid ka värvikad meenutused teadusoludest pärast sõda kuni praeguse ajani, kultuurilugu (pajatused õpinguist ülikoolis,

Tartu Akadeemilise Meeskoori ajast, muu hulgas Julius Kuperjanovi humoristliku kirja koopia Vene kroonust autori isale Gustav Toomingale), reisikirjeldused (näiteks Aserbaidžaanist, kus ta sai NSVLi au-naftapuuri ja nimetuse).

Toominga haaret näitab asjaolu, et raamatus mainitud nimed on registris üle 1100.

Tooming pajatab raamatus paljudest elujuhtumustest, kõik neist ei ole pääsenud trükki. Ammuse Tadžiki ekspeditsiooni esimese päeva hommikul 1965 torkas ta jala toasussi sisse ja kangestus: seal oli midagi külma ning libedat! Skorpion? Falang?

Pärast tuhvli otsas trampimist võis seda raputada: välja pude-

nes käekella detaile. "Parem karta kui kahjatseda!" nentis noor füüsik kurvalt.

Autori sünnipärane viisakus on teda viinud ka eluohtlikesse situatsioonidesse. 1998 sõitsime taksoga Costa Rica pealinnas San José. "Virtuoso!" ütles Tooming tõmmule juhile tunnustavalt.

Seda poleks ta pidanud tege-ma: mees tõmbus küüru, lisas järsult gaasi ning sõit jätkus kui *action*filmis. Kummid vilistasid, külgepeeglid kriiksusid! Tak-kajärelegi jube meenutada.

Memuaariraamatu lõpulauses ütleb Heino Tooming: "Maailm on seda väiksem, mida rohkem me teda tunneme."

AIN KALLIS

22. oktoobril peab Heino Tooming 71. sünnipäeva. Ta on töötanud Tõravere observatooriumis, Saku agrometeoroloogia laboris ning Eesti meteoroloogia ja hüdroloogia instituudis.